

✧
SCHEMERWERELDEN

KEVIN CROSSLEY-HOLLAND

Geïllustreerd door FRANCES CASTLE

Vertaald door Margaretha van Aniel

✧
VOLKSVERHALEN UIT GROOT-
BRITANNIË EN IERLAND

LEMNISCAAT ROTTERDAM

Van Kevin Crossley-Holland verschenen eerder bij Lemniscaat:

De magische wereld van Koning Arthur

Arthur — De Zienersteen

Arthur — In het Tussenland

Arthur — Koning van de Middenmark

Noorse mythen — Over Odin, Thor en Loki

© Nederlandse vertaling: Margaretha van Aniel 2019

© Omslag: Frances Castle

Nederlandse rechten Lemniscaat b.v., Vijverlaan 48, 3062 HL Rotterdam, 2019

ISBN 978 90 477 1143 8

NUR 277

Tekst © Kevin Crossley-Holland, 1987, 1997

Illustraties © Frances Castle, 2018

Oorspronkelijke titel: *Between Worlds. Folktales of Britain and Ireland*

Oorspronkelijke uitgever: Walker Books

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm, geluidsband of op welke andere wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Druk- en bindwerk: Wilco, Amersfoort

Dit boek is gedrukt op milieuvriendelijk, chloorvrij gebleekt en verouderingsbestendig papier en geproduceerd in de Benelux, waardoor onnodig en milieuverontreinigend transport is vermeden.

Kijk voor spelletjes, lessuggesties en meer op:

www.lemniscaat.nl

MAANDAG, DINSDAG

Arme Lusmore! Wat zag hij eruit met zijn kromme benen en die enorme bochel op zijn rug. Als hij stond, leek het alsof hij half hurkend voorover hing, en als hij zat, belandde zijn kin op zijn knieën.

Maar met zijn armen was niets mis, ze waren sterk en gebruind met vaardige, soepele handen. Vrijwel elke dag zat hij op een krukje voor het huis waar hij met zijn ouders woonde — hij was inmiddels bijna dertig — en vlocht manden en hoeden van biezen en stro. En omdat iedereen zo'n medelijden met hem had, werd hij goed voor zijn werk betaald.

Natuurlijk werd er flink over hem gekletst! Achter zijn rug om kraamden de mensen de grootste onzin uit. Er werd gezegd dat niemand op de wereld zo

mismaakt was als hij en dat hij vast en zeker een wisselkind was geweest. En ook dat hij vaak rare woorden zat te mompelen en verdacht veel wist van magie en vreemde kruiden.

Lusmore zelf leek hier weinig van te merken. Zijn zware lot had hem zachtvaardig en vriendelijk gemaakt. Hij had plezier in het leven. Hij hield van vogels en vlinders. Als het zomer was, stak hij een bloeiende tak vingerhoedskruid tussen de band van zijn strohoed en deed zingend zijn werk terwijl hij iedere voorbijganger groette.

Op een dag reed hij achter op een boerenkar mee naar het stadje Caher, waar hij soms op de markt stond met zijn manden en hoeden. Hij deed goede zaken en ging daarna een biertje drinken. Toen hij weer naar het verlaten marktplein terugkeerde, begon het al te schemeren en er was geen spoor meer van de boer met zijn kar. Arme Lusmore! Er zat niets anders op dan naar huis te lopen.

Moeizaam bewegend verliet de gebochelde het stadje en sloeg de weg in naar Cappagh. Tegen de tijd dat hij bij de oude wal van Knockgrafton aankwam, was het al behoorlijk donker.

Lusmore verliet de weg en strompelde over de molshopen en graspollen naar de rand van de met gras overgroeide singel. Daar liet hij zich zakken.

‘En ik ben nog niet eens halverwege,’ zei hij met een hartgrondige zucht — het soort zucht waar hij alleen aan toegaf als er niemand in de buurt was.

Daar zat hij dan, met zijn kin op zijn knieën, starend naar de bijna volle maan en de rusteloze wolken die zo snel bewogen dat het leek alsof de maan zelf door de hemel rolde, haastig en gejaagd maar zonder echt vooruit te komen.

‘Net zoals ik!’ zei Lusmore met een berustende glimlach. ‘Wat ben ik ook een sukkel.’

Zijn kin zakte nog dieper tussen zijn knieën en hij sloot zijn ogen. Hij luisterde naar de wind, ruisend door de bladeren van de oude lindeboom die langs de weg stond, tot hij ineens nog een ander geluid hoorde. Het kwam uit de diepe, droge singel, een soort hoog, helder zingen — een woordeloos lied. Er klonken veel stemmen, lieflijke elfenstemmen, en in zo’n volmaakte harmonie dat ze haast één leken. Plotseling zongen ze ook woorden:

‘Maandag, dinsdag, maandag, dinsdag, maandag, dinsdag...’

Hier stopten ze een moment, toen begonnen ze opnieuw.

Als betoverd luisterde Lusmore naar het gezang. *Al zit er, dacht hij, niet erg veel variatie in.* Na een tijdje begon hij zachtjes mee te neuriën, en toen de stemmen even stilvielen, zong hij verder: *‘Woensdag.’*

‘Maandag, dinsdag...’ zongen de stemmen en Lusmore viel in. *‘Maandag, dinsdag, maandag, dinsdag.’* En opnieuw vulde hij zingend aan: *‘Woensdag.’*

Toen de zangers Lusmore hoorden, waren ze opgetogen. Van alle kanten kwamen ze aanstromen en met een wervelende beweging gooiden ze de gebochelde in de singel. Er klonk gelach en geschreeuw en onstuimige vioolmuziek, en hij zweefde rond en rond alsof hij een veertje was.

Toen de wereld niet langer draaide, ontdekte Lusmore dat hij in een sprookjesachtig paviljoen was beland. Het dak zat weliswaar nogal laag, maar wat gaf het! De ruimte werd verlicht door een zee van brandende kaarsen en overal stonden kleine, elfachtige wezens te praten en te eten, of ze dansten en speelden op hun violen en doedelzakken en harpen.

Lusmore werd met open armen ontvangen: hij kreeg een kruk om op te zitten, ze gaven hem lekkere hapjes en een drankje.

‘Top! Tip-topelem!’ bleef hij herhalen toen de een na de ander hem kwam vragen of alles naar wens was, en hem tegelijk complimenteerde met zijn zangstem. ‘Ik voel me de koning te rijk!’

Uiteindelijk ebden de laatste klanken weg en stopte de muziek; de dansers stonden stil; de eters legden hun messen en vorken neer. Lusmore zag dat de elfen midden in het paviljoen samendromden, er werd gefluisterd. Plotseling voelde hij zich nerveus. ‘Hoe aardig en gastvrij ze ook zijn,’ mompelde hij, ‘het blijft een grillig, wispelturig volkje.’

Terwijl hij toekeek, maakte een van de elfen zich los van de groep en kwam op hem af. Hij glimlachte en zei plechtig:

‘Lusmore! Bultenaar!’

Een bochel is naar,

Een bochel is zwaar,

Maar nu ligt hij daar,

Op de vloer, ’t is echt waar,

Fouw bult... kijk maar.’

Toen de gebochelde naar de vloer keek, rolde de grote, lelijke homp van zijn schouders en viel op de grond. En ineens voelde Lusmore zich zo licht, zo zielsgelukkig dat hij over de maan had kunnen springen, net zoals de koe in het verhaal van de kat en de viool.

Maar hoewel hij de bochel met eigen ogen zag liggen, tilde hij toch zijn armen op en wreef met zijn hand over de achterkant van zijn nek. Toen richtte hij

zich op, voorzichtig om het plafond niet te raken. En daar stond hij. Kaarsrecht, voor de eerste keer in zijn leven.

Lusmore lachte en huilde tegelijk. Het prachtige paviljoen, het kleine volkje dat om hem heen stond, alles was even mooi. Ineens begon het hem te duizelen; het schemerde voor zijn ogen. Zachtjes gleed hij op de grond en viel in een diepe slaap.

Toen hij wakker werd, stond de zon al aan de hemel. Dauw op het gras... grazende, herkauwende koeien... de wal van Knockgrafton... Ineens wist hij het weer! Hij sloeg een kruis. Nog steeds liggend tastte hij behoedzaam naar zijn rug.

De bochel was weg. Lusmore sprong overeind, liet zich meteen weer op zijn knieën zakken en bad. Ineens ontdekte hij dat hij nieuwe kleren aanhad en glimlachend schudde hij zijn hoofd.

Zo keerde Lusmore terug naar Cappagh, licht als een distelpluisje. Zijn pas was zo verend dat het leek alsof hij zijn leven lang had gedanst. Zijn moeder, zijn vader, en alle andere dorpingen keken hun ogen uit — zo onherkenbaar was hij veranderd. En natuurlijk duurde het niet lang voor ook iedereen in Caher ervan hoorde, en ver daarbuiten; het verhaal van Lusmore en zijn bochel gonsde door heel Midden-Ierland.

*

Lusmore had zich altijd geschikt in zijn lot en ook nu was hij nog steeds zijn oude, glimlachende zelf. Hij was zijn nare last kwijt en dolblij met zijn soepele lijf, maar dat betekende niet dat hij nu de bloemetjes buiten ging zetten in Dublin, of de Croagh Patrick ging beklimmen, of zichzelf laveloos ging drinken.

6

7

Hij bleef wonen waar hij woonde, omringd door de mensen die hij van jongs af aan had gekend. Hij zette zijn oude werk als mandenvlechter voort.

Toen Lusmore op een ochtend buiten in de zon zat te vlechten, kwam er een vrouw op hem af.

‘Is dit de weg naar Cappagh?’ vroeg ze.

‘U bent al in Cappagh,’ antwoordde Lusmore. ‘Zoekt u iemand?’

‘Ik kom uit het graafschap Waterford,’ zei de vrouw. ‘Vijftig kilometer hiervandaan. Ik ben op zoek naar ene Lusmore.’

‘Die ken ik wel,’ zei Lusmore.

‘Het kleine volkje heeft hem van zijn bochel afgeholpen,’ zei de vrouw. ‘Dat klopt toch?’

Lusmore glimlachte. ‘Jazeker.’

‘O, mooi, want de zoon van een van mijn burens — Jack, Jack Madden, hij is een schoenmaker — die heeft echt een bakbeest van een bochel op z’n rug.

Daar wordt-ie natuurlijk nooit oud mee en...’

‘Ik ben Lusmore,’ zei Lusmore.

‘Jij!’ riep de vrouw uit. ‘Nou ja! Als dat geen voorteken is!’

Lusmore was meer dan bereid de vrouw over zijn avontuur bij de oude wal van Knockgrafton te vertellen. Hij beschreef het lied van de elfen en hoe hij toen had meegedaan en ‘woensdag’ had gezongen; hij vertelde over het mooie paviljoen en het fluisterende volkje...

De vrouw bedankte hem. Ze haastte zich terug over de lange weg naar haar eigen dorp en ging meteen naar haar buurvrouw. Samen regelden ze een paard en wagen, en een paar dagen later vertrokken ze met de gebochelde Jack Madden naar Knockgrafton.

Onderweg liet Jack één lange klaagzang horen. ‘Al dat gehobbel,’ zei hij. ‘Willen jullie me dood hebben of zo? Maar dat boeit jullie natuurlijk niet.’ Hij klaagde over de dure reis en dat hij vast voor de kosten moest opdraaien — wedden dat hij straks nog harder moest werken! En dan dat slappe bier dat ze hadden meegenomen, die troep smaakte gewoon nergens naar.

Toen de wal van Knockgrafton eindelijk in zicht kwam, waren zijn moeder en de buurvrouw doodmoe van de ratelende kar en het onafgebroken gejammer. ‘Onthou nu goed wat we je hebben verteld,’ zeiden ze. ‘Zodra de zon opkomt, komen we hier weer terug.’ De kar rolde verder in de richting van Caher en Jack Madden bleef in het donker achter terwijl de maan langzaam aan de hemel krom.

Jack verliet de weg en stommelde met zijn misvormde lichaam over de molschoppen en graspollen naar de rand van de oude, met gras overgroeide singel.

De stilte hing om hem heen, even nog klonk het zachte kwetteren van een vogel en het verre geblaf van een hond; daarna zweeg alles.

Maar ineens klonk er geluid uit de diepte van de singel — lieflijke, heldere stemmen begonnen zacht te zingen. Jack Madden luisterde ademloos toe. Het was precies zoals Lusmore het had beschreven, hij hoorde zelfs het nieuwe woord dat eraan was toegevoegd.

‘Maandag, dinsdag,’ zongen ze. ‘Maandag, dinsdag, maandag, dinsdag, woensdag.’ Maar deze keer onderbraken ze hun gezang niet; de melodie en de woorden stroomden maar door.

De hersencellen van Jack Madden waren al even bultig als zijn lichaam. Waardigheid bezat hij niet en goede manieren evenmin. Hij hoorde het gezang een

tijdje aan, zeven keer om precies te zijn, en daarna stond hij op, zonder enig gevoel voor timing of toon, en brulde: 'DONDERDAG, VRIJDAG.'

Als ze al zo blij waren met die ene extra dag, dacht Jack, wordt het helemaal feest met twee. Ik zou dubbel zoveel nieuwe kleren moeten krijgen!

De elfen wervelden omhoog. Ze tilden Jack op en slingerden hem naar beneden, naar hun paviljoen op de bodem van de singel. Daar verdrongen ze zich rondom hem, ze trokken aan zijn kleren en stompten hem met hun kleine vuisten, gillend en schreeuwend: 'Wie bedierf ons lied? Wie bedierf ons lied?'

Een van de elfen hief zijn hand en het woedende volkje viel stil. De elf vernauwde zijn ogen en zei:

'Jack Madden, Jack Madden!

Je had geen geduld,

Ons lied kapotgebruld,

Je wens wordt niet vervuld,

Het is je eigen schuld,

Hier heb je nog een bult.'

Een groepje van twintig sterke elfen betrad het paviljoen, wankelend onder het gewicht van Lusmore's bochel. Ze liepen naar Jack en slingerden de homp op zijn rug, boven op zijn eigen bochel. De nieuwe bult zat meteen muurvast, alsof een vakman hem met lange spijkers had vastgenageld. Toen gilte en schreeuwde het kleine volkje opnieuw en Jack werd zonder pardon het paviljoen uitgeschopt, zo de zwarte nacht in.

In de vroege ochtend kwamen Jacks moeder en haar buurvrouw terug van Caher. Vlak bij de singel vonden ze Jack met de dubbele bochel op zijn rug, halfdood.

De twee vrouwen keken naar hem en toen naar elkaar, maar omdat ze zo bang waren voor het elfenvolk, hielden ze hun mond. Ze tilden de arme, kreunende Jack op, legden hem in de kar en vertrokken naar huis.

Het gewicht van de dubbele bochel plus de lange tocht naar huis, hotseklot-send in de kar, werd Jack Madden fataal. 'Vervloekt,' gromde hij vlak voor hij stierf, 'Vervloekt is de gek die luistert naar een elf.'

